

bàrbara i infundada *càbila*. Cf. DCEC.

DERIV.: *Cabilenc*.

Cabilsó, V. *calbissó*, *calbot* (CALB)

CABINA, pres del fr. *cabine*, angl. *cabín*, per a l'origen del qual veg. DCEC, s. v. *gabinete*. □ 1.ª doc.: 1911 (Ruiz i Pablo).

CABIRÓ, del ll. vg. *CAPREONE, resultant d'un canvi de sufix dels ll. CAPREOLUS id., pròpiament 'cervatell, cabirol', i CAPRĒA 'cabra salvatge' (derivats de CAPRA 'cabra'), que sembla resultar del costum de figurar un cap d'animal a la punta de les bigues; *cabrió*, la forma que en resultà primerament, conservada en occità antic, es va canviar en *cabiró*, trasposant-se la *r* i la *i* (tal com *cabírol* de *cabríol* CAPREOLUS), mentre que en altres parlats afins al català es conserven formes variades, que resten més fidels a l'originària o que formen joc amb aquests: cast. *cabrio*, atag. *crepo* o *quebro*, bearn. *crapi*, basc *gapiro*, etc. □ 1.ª doc.: 1039 (*chabirons*), 1174, Bast.-Bass., 326; 1283.

«Cent saumatas de *cabirons*» a. 1283, «cent s. de *cabirós*» en un altre doc. rossellonès de la mateixa data, recollits per Alart, *InuLC*, junt amb vuit o deu exs. més, amb una forma quasi igual, fins a 1404; «de conchis et *cabirons* menutz» en un altre doc. ross. de mj. S. XIII, però en còpia de 1295 (Alart, *RLR* iv, 368), de nou encara en un altre de 1308 (id. id., *RLR* VIII, 52). «*Cabirons*: asserculus, capreolus, tigillus», OPou, *TbPu.*, 152. Hi hagué antigament alguna formació semblant si bé amb sufix diferent: oc. ant. *cabrèla* «chevron» (PDPF) que potser es va usar també en català, com sigui que el nostre Guillem de Berguedà en la seva *chansoneta* burlant-se d'Hug de Mataplana, diu que el braç d'aquest sembla un cabiró: «*cabrell* par de biga» (Milà i F., *O. C.* vi, 183); però, si fou així, aquesta forma desaparegué aviat, i quasi pertot trobem els continuadors de CAPREONE i les seves variants.

En la llengua dels trobadors topem encara amb la forma sense transposició: «e no·i a traú ['biga'] ni *cabrion*, / teule ni peira ni cairon / que no·l don un colp o un burs», *Jaufré*, v. 2791. *Cabiró* és avui la forma quasi general en el nostre domini lingüístic, car si bé a l'entrada d'Andorra (Arcavell) l'àrea s'interromp —allí se sent *kábirus* per 'cabirons'—, després continua de nou *kabiróns* al llarg de la carena pirinenca fins arran de Benasc (a Fontjanina).

Més aviat valdrà la pena d'assenyalar alguna variació en el contingut semàntic precís. Cap a Arestui és versemblant que s'usi com a nom dels arbres mateixos que es consideren apropiats per a fer-ne cabirons o bigues, car allí un paratge de bosc és conegut per *Clot de Cabiró*, i forma la continuació del bosc de *Travanats*, el nom del qual és derivat de TRABS 'biga' (TRAB-IN-ETOS). A l'Alt Maestrat *cabirons* s'usa com a forma indirecta de calibrar la grandària d'un edifici: «el Mas d'en Senyor no és més que una caseta de 10 o 12 *cabirons*», «allà dalt hi ha un maset de

21 *cabiró*» (sentits a Vilanova d'Alcolea i a Xodos).

El ll. CAPREOLUS 'cabiró' es troba ja en Cèsar i en Vitruvi, i és probable que s'expliqui pel costum de figurar el cap d'un animal en els caps de les bigues: no oblidem que en temps antics, de freqüents guerres i setges, una biga s'usava sovint com a «buçó» o ariet, per forçar portals i enderrocar muralles, per una acció contundent que hom comparava amb els cops de cap d'un animal tossador, boc, moltó, marrà (*ariet*). Poca extensió ha tingut la conservació invariada d'aquesta base CAPREOLUS, mantinguda en el roms. *cà-priór*; més generalment s'han perpetuat variants formatives: pseudo-primitius o derivats retrògrads (com si diguéssim *CÁPREUS o *CAPREO) o bé derivats amb -ONE, -ATA, amb figura de derivats paral·lels amb sufix diferent. Del tipus esquemàtic CÁPREU/CÁPREO surten el portuguès *caibro*, cast. *cabrio*, alt-aragonès *crepo* (Valls de Fanlo, Broto, Bergua, 1974) o *quebro* (*Gistau*: Plan, 1965; Benasc: Ferraz, 90), bearn. i gc. muntanyenc *crapi*, *cràbi*, *quèbe* (Rohlf's, *BbZRP* LXXXV, § 253, pp. 46, 171; J. Cor., *VRom.* II, 163), bc. *kapiro* o *gapiro* (aquest ja en Leizarraga, *Lluc* v, 41; Uhlenbeck, *VglLautlBkDial.*, 37; Caro Baroja, *Mat. Vca.-Lat.*, p. 52). Per a formes albaneses, britòniques i germàniques descendents del mateix tipus (comprement per ex. a-al. mj. *kepfer*, neerl. *keper*), veg. les importants notes de Jud (*ASNSL* CXX, 91-94; *ZRP* XXXVIII, 65); d'altra banda alt-it. *cavriad(a)* *CAPREATA.

Amb gran extensió apareix la base CAPREONE, representada pel nostre *cabiró*, oc. *cabrion*, fr. *chevron*,² i de la qual ja trobem algun testimoni primerenc, en la fase crepuscular del llatí, princ. S. IX: *capronibus* en el Políptic de Saint-Rémy, *capriuns* en les *Glosses* de Kassel, i que va deixar alguna altra descendència més enllà dels Alps, fins arribar al serbocroat *kriplün* id. («dachsparren», Skok, *ZRP* XXXVIII, 548).

DERIV.: *Cabironada*; *cabironar*; *cabironer*.

¹ I deu ser forma que reflecteix l'antiga fonètica d'aquestes valls, i no pas deguda a una regressió des de *cabiró*, car a dins d'Andorra (cap a les Escaldes i Canillo) existeix el poblet de *Ràmio* (cf. els NLL *Ramió* i *Ramis* en la zona de dialecte central). És clar que partint de CÁPREO com en castellà.—² D'on el manlleu català antic *xabró*, *Fa-raudo*, *Misc. Fabra*, p. 172.

Cabírol, V. *cabra* *Cabiscol*, *cabiscolat*, *cabiscolia*

Càbit, mall., eiv., d'ús menys general que el cast. *cabe* id.: tenint en compte la variant artanera *càpit*, es podria tractar d'un mot d'escolars que aprenen el llatí, i que aplicaren, amb aquest valor més aviat humorístic, l'imperatiu ll. *capel*, pròpiament 'agafa', 'rep'.

Cable, *cablegrama*, V. *cap* *Cabo*, *cabolla*, *cabòria*, *cabossa*, *cabosseta*, *cabossut*, *cabot*, *cabota*, *cabotada*, *cabotatge*, *cabotejar*, *cabotell*, *cabotenc*, *caboter*, *cabo-*